Արմեն ՀԱՅՐԱՊԵՏՅԱՆ

ԱՐԽԻՎԱՅԻՆ ՓԱՍՏԱԹՂԹԵՐՆ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐԱՊՈԼԻ ԳԱՎԱՌԻ XIX դ. 50-60-ԱԿԱՆ ԹԹ. ԺՈՂՈՎՐԴԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

Վերջին տարիներին, գերազանցապես կապված տարածաշրջանում ստեղծված նոր, հաճախ ոչ հայանպաստ ռազմաքաղաքական իրադրության հետ, զգալիորեն աճել է հետաքրքրությունը ժողովրդագրական հիմնախնդիրների նկատմամբ: Այդ է պատճառը, որ մենք ձեռնամուխ ենք եղել ՀՀ ԳԱԱ Շիրակի հայագիտական հետազոտությունների կենտրոնի կողմից հրատարակվող «Գիտական աշխատություններ» հանդեսում հետայսու պարբերաբար վեր հանել ու հրապարակել նմանօրինակ փաստաթղթերի շարք: Ժողովրդագրական հիմնախնդիրներին վերաբերող արխիվային այս փաստաթղթերը, իրենց անխուսափելի բացթողումներով ու թերություններով հանդերձ, կարևորագույն տեղեկություններ են հաղորդում XIX դարի երկրորդ կեսի և XX դարասկզբի Հայաստանի բնակավայրերի քանակի, բնակչության ազգային ու դասակարգային կազմի, նրա կենսաբանական և մեխանիկական շարժերի և այլնի մասին:

Հրապարակվող այս փաստաթղթերը ներկայացնում են Ալեքսանդրապոլ քաղաքի և համանուն գավառի XIX դարի 50-60-ական թվականների բնակչության շարժման օրինաչափությունները, քաղաքում և գավառում տեղաբաշխված հայ և օտարազգի բնակչության թիվը, նրանց դավանանքը, մահը, ծնունդը, ամուսնությունը և այլն: Փաստաթղթերի ընտրությունը որոշակի ժամանակահատվածի համար կատարվել է այն սկզբունքով, որպեսզի պարզ պատկերացվի բնակչության շարժման դինամիկան:

Մեր կարծիքով, հրապարակվող փաստաթղթերը հարուստ նյութ կտան Հայաստանի առաջնակարգ քաղաքներից մեկի՝ Ալեքսանդրապոլի, XIX դարի 50-60-ական թվականների ժողովրդագրության վերաբերյալ, պրոբլեմային մի խնդիր, որն արդիական ու կարևոր է այսօր ուսումնասիրողների համար:[1]

Հավաքածուում ընդգրկված 12 փաստաթղթերից առաջին 5-ը ընտրված են «Կամերալ ցուցակագրում» ֆոնդից (տես ՀԱԱ Ֆ. Պ-93, ցուցակ 1, գործ 97, 109, 110)[2] և վերաբերում են Երևանի նահանգի Ալեքսանդրապոլի գավառի 1852 թ. կամերալ ցուցակագրմանը: Հաջորդ 7 փաստաթղթերն ընտրված են «Երևանի նահանգային վիճակագրական կոմիտե» ֆոնդից (տես ՀԱԱ Ֆ. Պ-125, ցուցակ 1, գործ 14) և վերաբերում են 1865 թ.: Ելնելով վերը նշվածից և՛ առաջին, և՛ երկրորդ դեպքում փաստաթղթերում տարբերվեր և ատորագրություններ այլևս չենք նշում:

Դասակարգված լինելով ժամանակագրական կարգով՝ փաստաթղթերը նախատեսված են մասնագետ-պատմաբանների, ինչպես նաև ընթերցող լայն հասարակության համար:

---

[1] *Մինչև XIX դարի 90-ական թվականներն Անդրկովկասյան երկրամասում ցարական իշխանությունների կողմից անցկացված աշխարհագրերի ժամանակ լուրջ բացթողումներն ու թերացումներն անխուսափելի էին. կա փոքրահասակների ակնհայտ թերհաշվառում՝ տասնյակ ընտանիքների շարքում 1-5 տարեկան երեխաների կարելի է հանդիպել հազիվ մեկ-երկուսում, իսկ «0» տարեկաններ գրեթե գոյություն չունեն, աշխարհագրի մեջ չեն մտել արտոնյալ դասակարգերը (ազնվականներ, հոգևորականներ և այլն), ինչպես նաև ոչ պետական հողերի վրա բնակվողները և այլն:*

[2] *Տեխնիկական դժվարություններից ելնելով՝ Ալեքսանդրապոլ քաղաքի և համանուն գավառի 1852 թ. կամերալ ցուցակագրման մատյանները հրապարակում ենք սեղմված վիճակում: Մատյաններն ամբողջությամբ տես ՀԱԱ Ֆ. Պ-93, ցուցակ 1, գործ 97, 109, 110:*

ԵՐԵՎԱՆԻ ՆԱՀԱՆԳԻ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐԱՊՈԼԻ ԳԱՎԱՌԻ ԿԱՄԵՐԱԼ ՑՈՒՑԱԿԱԳՐՈՒՄ
1852 թ. Աղյուսակներ 1-5

Ալեքսանդրապոլ քաղաքի 1852 թ. կամերալ ցուցակագրում

աղյուսակ 1

քաղաքային բնակչությունն ըստ դասերի	քրիստոնյա		մահմեդ. շիա		ընդամենը		
	ար.	իգ.	ար.	իգ.	ար.	իգ.	ընդ.
1. Արտոնյալ ' ոչ հարկատու դաս							
ծառայող ռուս պաշտոնյաներ	8	3			8	3	11
խանական ընտանիքի անդամներ							
սաիդներ							
բեկեր							
հույն-ռուսական հոգևորականություն	2'	4			2	4	6
հռոմեա-կաթոլիկական հոգևորականություն	6	2			6	2	8
հայ-առաքելական հոգևորականություն	25	22			25	22	47
հայ-կաթոլիկ հոգևորականություն	2	1			2	1	3
մահմեդական հոգևորականություն			2	1	2	1	3
Ընդամենը	*43*	*32*	*2*	*1*	*45*	*33*	*78*
2. Քաղաքային հարկատու դաս							
ռուսներ	6	5			6	5	11
հայեր	5390	5306			5390	5306	10696
հույներ	100	63			100	63	163
մահմեդականներ			210	200	210	200	410
հրեաներ	---	---			---	---	---
Ընդամենը	*5496*	*5374*	*210*	*200*	*5706*	*5574*	*1280*
ՀԱՆՐԱԳՈՒՄԱՐԸ	*5539*	*5406*	*212*	*201*	*5751*	*5607*	*1358*

ՀԱԱ Ֆ. Պ-93, ցուցակ 1, գործ 97, թթ. 1-652:

Երևանի նահանգի Ալեքսանդրապոլի գավառի Փամբակի տեղամասի 1852 թ. կամերալ ցուցակագրում[3]

աղյուսակ 2

N	գյուղերը	ընտանիք	ար.	իգ.	ընդամենը	դավանանքը
1	Ղուլքախչի	71	230	173	403	հայ-առաքելական
2	Գյալուջա	25	62	68	130	--//--
3	Նալբանդ	48	165	129	294	--//--
4	Վարդաբլուր	32	105	103	208	--//--
5	Կարքան	50	216	189	405	--//--
6	Ղշլաղ	58	233	151	384	--//--
7	Լոռի	7	28	17	45	--//--

---

[3] *XIX դարի 40-ական թվականների կեսից բռնի բախով սկսված Անդրկովկասյան երկրամասի ռուսականացման ցարական կառավարության ծավալած քաղաքականության արդյունքն է, դան Ալեքսանդրապոլի գավառի Փամբակի և Լոռվա տեղամասերում ռուս վերաբնակների կողմից հիմնված Վոսկրեսենովկա, Նիկիտինո, Վորոնցովկա և Պրիվոլնոյե գյուղերը (Այդ մասին մանրամասն տես ՀԱԱ Ֆ. Պ-93, ցուցակ 1, գործ 110, ՀԱԱ Ֆ. Պ-133, ցուցակ 1, գործ 329, թթ. 355-361, գործ 359, թթ. 1-6: Հայրյան Ա., Հայաստանի ռուս վերաբնակները 1830-1920թթ., Եր., 1989: Кавказский календарь на 1899 год, Тифлис, 1898, отд. III, стр. 3-4.)*

8	Ագարակ	23	103	84	187	--//--
9	Լեջան	4	14	8	22	--//--
10	Ղանդալլի	9	35	24	59	--//--
1	Մեծ Բեքանդ	127	518	428	946	--//--
12	Աղբուլաղ	54	197	138	335	--//--
13	Շահալի	27	156	126	282	--//--
14	Սալմուսաղլի	21	105	80	185	--//--
15	Բոզիբենդ	57	233	147	380	--//--
16	Յաղուրլի	27	94	80	174	--//--
17	Ջեկալօղլի	49	200	157	357	--//--
18	Ոնոռա	11	34	28	62	--//--
19	Հայդարբեկ	17	62	55	117	--//--
20	Ղարալ	42	158	116	274	--//--
21	Դարբազ	14	62	46	108	--//--
22	Ղանջուղազ	18	49	45	34	շիա մահմեդական
23	Կլկոբան	12	42	47	89	--//--
24	Արջատ	20	88	84	172	սուննի մահմեդական
25	Սարալ	23	61	87	148	--//--
26	Գալավար	35	97	106	203	շիա մահմեդական
27	Վարդանլի	27	78	87	165	--//--
28	Ավդիբեկ	45	149	144	293	հայ-առաքելական
29	Մեծ Ղարաքիլիսա	161	599	443	1042	--//--
30	Հաջի Ղարա	42	178	124	302	--//--
31	Ղարամամադ	4	7	7	14	սուննի մահմեդական
32	Համամլի	160	502	397	899	հայ-առաքելական
33	Ղարաբոյա	24	83	81	164	--//--
34	Գոզալյան	38	99	69	168	--//--
35	Խնավանլի	18	59	55	114	--//--
36	Վարդենով	92	245	188	433	--//--
37	Ղաչաղան	26	55	46	101	--//--
38	Շահնազար	53	159	178	337	--//--
39	[illegible]	15	[illegible]	25	74	հայ-առաքելական
		17	72	58	130	շիա մահմեդական
40	Հոբարձի	10	36	32	68	հայ-առաքելական
41	Դարաբենդ	16	52	57	109	--//--
42	Հերհեր	40	198	141	339	--//--
43	Գյոլլուգարակ	28	87	66	153	--//--
44	Շիշքափա	13	56	55	111	--//--
45	Փոքր Ղարաքիլիսա	7	18	14	32	--//--
46	Սարչապետ	16	61	34	95	--//--
47	Ղարաքիլիսա 2-րդ	22	75	54	129	--//--
48	Վոսկրեսենովկա	61	194	181	375	աղանդավոր ռուս
49	Վորոնցովկա	170	450	476	926	--//--
50	Նիկիտինո	56	204	184	388	--//--
51	Պրիվոլնոյե	96	266	277	543	ուղղափառ ռուս
	Ընդամենը	*2138*	*7378*	*6189*	*13567*	

ՀԱԱ Ֆ. Պ- 93, ցուցակ 1, գործ 110, թթ. 1-835:

Ալեքսանդրապոլի գավառի Շորագյալի տեղամասի 1852 թ. կամերալ ցուցակագրում[4]

աղյուսակ 3

	գյուղերը	ընտան իք	ար.	իգ.	ընդամենը	դավանանքը
1	Ճգխպար	30	83	96	179	հայ-առաքելական
2	Փոքր Քեթի	26	72	55	127	--//--
3	Մեծ Քեթի	36	83	98	181	--//--
4	Ղայդուլի Դուզքենդ	18	44	56	100	--//--
5	Եսաուլ	64	155	178	333	--//--
6	Թաթար. Գյոզալդարա	21	51	65	116	մահմեդական
7	Փոքր Քյափանակ	29	86	52	138	հայ-առաքելական
8	Հաջինազար-Ղուլի	74	190	121	311	--//--
9	Փոքր Ղարաքիլիսա	237	548	650	1198	--//--
10	Թափադըլյուկ	43	123	106	229	հայ-կաթոլիկ
11	Ղազանչի	61	123	93	216	հայ-առաքելական
12	Տավշանղշլաղ	72	240	170	410	--//--
13	Բազարխանա	32	116	83	199	--//--
14	Քեշիշքենդ	6	15	16	31	--//--
15	Մանչուխլի	21	81	56	137	--//--
16	Մասուդլի	17 28	61 71	50 68	111 139	հայ-առաքելական եզդի
17	Արդալ-Ռահման	10	37	20	57	հայ-առաքելական
18	Ղզլդալա	7	35	26	61	--//--
19	Փոքր Կրրխ	22	62	54	116	--//--
20	Սարունջի	8	27	26	53	--//--
21	Արթիկայի 3-րդ	29	71	104	185	--//--
22	Ղազաղտալստ	54	144	168	312	--//--
23	Սարխար	46	115	99	214	--//--
24	Փոքր Բեքանդ	59	187	131	318	--//--
25	Ղասմալի	15	36	33	69	--//--
26	Քաֆթարլի	43	122	81	203	հայ-կաթոլիկ
27	Չրախլի	42	98	79	177	հայ-առաքելական
28	Ղոլիջան	33	69	62	131	--//--
29	Ղոլղաթ	31	72	59	131	--//--
30	Փոքր Ղանլիջա	28	71	86	157	--//--
31	Եզանլար	40	119	91	210	--//--
32	Աղին	55	133	164	297	--//--
33	Մեծ Քյափանակ	92	286	176	462	--//--
34	Դիրաքլար	40	107	91	198	--//--

[4] *Համաձայն 1852թ. կամերալ ցուցակագրման տվյալների 1842թ. համեմատությամբ Ալեքսանդրապոլի գավառի Շորագյալի տեղամասում գյուղական բնակավայրերի թիվը աճել էր 12-ով (Բազարխանա, Քեշիշքենդ, Մանչուխլի, Մասուդլի, Արդալ-Ռահման, Ղզլդալա, Փոքր Կրրխ, Սարունջի, Ախղուլի, Փամպ, Փոքր Դուզքենդ, Ղզլղոչ (Ղուկասյան))՝ գյուղերի թիվը 76-ից հասցնելով 88-ի: Նորաստեղծ 12 գյուղերից յոթը հիմնվել էր փամբակցիների կողմից, մեկը Մասուդլին 1849 թ. Սարդարապատից Շորագյալ գաղթած հայերի և եզդիների կողմից: Մյուս չորս գյուղերը Շորագյալի տեղամասում 1848-1850 թթ. ընթացքում հիմնել էին բնիկ շորագյալցիները. 1848 թ. Շորագյալի Ճգխպար և Դուզքենդ գյուղերից եկածները հիմնեցին Ղզլդալա գյուղը: Փամպը, բնակեցվեց Փոքր Ղարաքիլիսայից եկածներով, իսկ 1849 թ. հիմնվեցին Փոքր Դուզքենդն ու Ղզլղոչը:*

35	Ջաջուռ	58	224	272	496	--//--
36	Բոզդողան	33	70	80	150	--//--
37	Արթիկ	116	356	332	688	--//--
38	Բողազքեսան	36	90	89	179	--//--
39	Սոգութլի	82	177	235	412	--//--
40	Ջելաբ-Կեշառ	40	159	143	302	--//--
41	Փալութլի	33	68	117	185	հայ-կաթոլիկ
42	Բայանդուր	97	276	284	560	հայ-առաքելական
43	Մոլլա-Գյոկչա	63	170	170	340	--//--
44	Հոռոմ	114	296	284	580	--//--
45	Դահարլի	38	91	77	168	--//--
46	Չիրպլի	38	94	105	199	--//--
47	Ծիչքափա	15	44	38	82	հայ-կաթոլիկ
48	Ղզըլղոչ	20	49	64	113	հայ-առաքելական
49	Թարքնալի	21	71	80	151	--//--
50	Բանդևան	32	120	127	247	--//--
51	Թոփառլի	36	116	145	260	--//--
52	Օրթաքիլիսա	38	82	130	212	--//--
53	Մեծ Ղանլիջա	42	120	125	245	--//--
54	Իմիրխանլի	36	96	115	211	--//--
55	Արմաթլի	25	57	74	131	--//--
56	Սփանվերդի	61	142	150	292	--//--
57	Ալադալի	13	49	26	75	--//--
58	Մեծ Արըխվալի	58	144	145	289	--//--
59	Փամայ	13	50	34	84	--//--
60	Չոռլի	17	50	46	96	--//--
61	Ղեղաչ	19	62	49	111	--//--
62	Մահմուդջուղ	61	179	151	330	--//--
63	Ծիրվաջող	61	165	162	327	--//--
64	Աղքիլիսա	33	107	78	185	--//--
65	Իլխիալի	78	210	245	455	--//--
66	Նալաշեն	41	98	96	194	--//--
67	Հայկ Գյոզալդարա	22	65	37	102	--//--
68	Դազբենդ	80	380	238	618	--//--
69	Սարիբաշ	13	28	36	64	--//--
70	Թալիբօղլի	16	55	45	100	--//--
71	Քյալալի	19	49	45	94	--//--
72	Դարբանդ	20	49	72	121	--//--
73	Գյուրջի-Յալ	26	68	101	169	--//--
74	Սոնգութլի	31	75	86	161	--//--
75	Ղուրբնի-Ղըշլաղ	8	32	27	59	--//--
76	Ճլովխանլի	25	51	45	96	--//--
77	Կարս	36	99	101	200	--//--
78	Իլլի-Ղարաքիլիսա	36	89	119	208	--//--
79	Ղախլի	42	97	96	193	--//--
80	Բաշգյաղ	43	127	110	237	--//--
81	Ղփչաղ	33	94	98	192	--//--
82	Թոմարաշ	44	145	116	261	--//--

83	Մեջխալի	54	117	110	227	--//--
84	Ղզլքիլիսա	75	167	175	342	--//--
85	Փոքր Դուզքենդ	15	39	28	67	--//--
86	Ղըրխդագիրման	38	75	82	157	--//--
87	Ղանախդռան	47	124	154	278	--//--
88	Փոքր Արըխլըալի	25	85	61	146	--//--
	Ընդամենը	*3685*	*10134*	*9813*	*19947*	

ՀԱԱ Ֆ. Պ- 93, ցուցակ 1, գործ 109, թթ. 1-1060:

Ալեքսանդրապոլի գավառի գյուղական բնակչության ազգաժողովրդագրական դրությունը 1852թ. կամերալ ցուցակագրման տվյալներով

աղյուսակ 4

ազգություն	ընտանիք	ար.	իգ.	ընդամենը	%	գյուղերի թիվը
հայ	5226	15713	14210	29953	90	124 (լրիվ), 2 (մահմեդա-կանների և եզդիների հետ խառը)
ռուս	383	1114	1118	2232	6.5	4 (լրիվ)
մահմեդական	186	580	610	1190	3	9 (լրիվ), 1 (հայերի հետ)
եզդի	28	71	68	139	0.5	1 (հայերի հետ)

ՀԱԱ Ֆ. Պ- 93, ցուցակ 1, գործ 109, 110:

Ալեքսանդրապոլի գավառի գյուղական բնակչության կրոնադավանաբանական պատկերը 1852 թ. կամերալ ցուցակագրման տվյալներով

աղյուսակ 5

դավանանքը	ընտանիք	ար.	իգ.	ընդամենը	%	գյուղերի թիվը
հայ-առաքելական	4981	15021	13529	28550	85.5	113 (լրիվ), 2 (մահ-մեդականների և եզ-դիների հետ)
հայ-կաթոլիկ	245	726	677	1403	4.5	9 (լրիվ)
աղանդավորական ռուս	287	848	841	1689	4.9	3 (լրիվ)
ուղղափառ ռուս	96	266	277	543	1.6	1 (լրիվ)
շիա մահմեդական	118	373	367	740	2	5 (լրիվ), 1 (հայերի հետ)
սուննի մահմեդական	47	156	178	334	0.7	3 (լրիվ)
աղանդավոր մահմեդա-կան	21	51	65	116	0.3	1 (լրիվ)
եզդի	28	71	68	139	0.5	1 (լրիվ)

ՀԱԱ Ֆ. Պ- 93, ցուցակ 1, գործ 109, 110:

ՀԱՏՎԱԾ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐԱՊՈԼԻ ԳԱՎԱՌԱՊԵՏԻ ՆԱԽԱՆԳԱՅԻՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՐԱԾ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆԻՑ 1865 թ.[5]

Փաստաթղթեր 1-7

փաստաթուղթ 1

Ալեքսանդրապոլ քաղաքի և համանուն գավառի ժողովրդագրական դրությունը

7 փետրվարի 1866 թ.

1. *Արտոնյալ՝ ոչ հարկատու դաս*

ա) ուղղափառներ երկու սեռից. ազնվականներ՝ 140, հոգևորականներ՝ 18, ընդ.՝ 158:

բ) հայ-առաքելականներ. ազնվականներ՝ 173, հոգևորականներ՝ 1182, ընդ՝ 1355:[6]

---

[5] *Ալեքսանդրապոլ քաղաքին և համանուն գավառին վերաբերող և 1865 թ. թվագրվող վիճակագրական այս տվյալները (փաստաթուղթ 1-7) Ալեքսանդրապոլի գավառապետի կողմից Երևանի նահանգային վիճակագրական վարչություն են ուղարկվել 1866 թ. փետրվարի 7-ին (տես Рапорт Александропольского уездного начальника, ՀԱԱ Ֆ. Պ-125, ցուցակ 1, գործ 14 թթ 49-80):*

գ) հայ-կաթոլիկներ. ազնվականներ՝ 19, հոգևորականներ՝ 67, ընդամենը՝ 86:
դ) մահմեդականներ. բեկեր՝ 22, զինվորականներ՝ 4,հոգևորականներ՝20,ընդամենը՝ 46
Ընդամենը *1645*

2. *Հարկատու՝ ոչ արտոնյալ դաս*
ա) պետական և վանքապատկան հողերի վրա նստակյաց ապրող գյուղացիներ և քաղաքային բնակչություն (երկու սեռից). ուղղափառներ՝ 904, հայ-առաքելականներ՝ 69978, հայ-կաթոլիկներ՝ 3152, մահմեդականներ՝ 2282, ռուս աղանդավորականներ (մոլոկաններ, դուխոբորներ, ծնսղավաններ և այլն)՝ 1256, հրեաներ՝ 37, արևապաշտ եզդիներ (նստակյաց)՝ 1686:
բ) քոչվորներ՝ 0:
Ընդամենը *79295*

ՀԱՆՐԱԳՈՒՄԱՐ՝ Ալեքսանդրապոլ քաղաքում և համանուն գավառում արտոնյալ և ոչ արտոնյալ դասերից ապրում է 80940 մարդ (երկու սեռից):
ՀԱԱ Ֆ. Պ- 125, ցուցակ 1, գործ 14, թթ. 58-60

Ալեքսանդրապոլ քաղաքի և համանուն գավառի
ժողովրդագրական դրությունն ըստ դասերի 1865թ.

փաստաթուղթ 2

№	դասերի անվանումը	քաղաքում		գավառում		ընդամենը	
		ար.	իգ.	ար.	իգ.	ար.	իգ.
1	*Ազնվականություն*						
	ազնվականներ	163	128	18	23	181	151
	խանական ընտանիքի անդամներ	---	---	---	---	---	---
	բեկեր	---	---	12	10	12	10
	աղալարներ	---	---	---	---	---	---
	բարձր զինվորականներ	---	---	1	3	1	3
	Ընդամենը					*194*	*164*
2	*Հոգևորականություն*						
	ուղղափառ	7	7	2	2	9	9
	հայ-առաքելական	119	106	552	405	671	511
	հայ-կաթոլիկ	3	---	30	34	33	34
	մահմեդական	5	3	6	6	11	9
	Ընդամենը					*724*	*563*
3	***Քաղաքային հարկատու դաս***	8621	7651	---	---	8621	7651
4	*Գյուղական հարկատու դաս*	---	---	32695	30328	32695	30328
5	*Զինվորական դաս*						
	զորձալ զորքերում ծառայողներ	1758	156	---	---	1758	156
	պաշտոնաթող զինվորականներն իրենց կանանց ու դուստրերի հետ	14	17	8	11	22	28
	զինվորների երեխաներ	---	---	4	3	4	3
	Ընդամենը					*1784*	*187*
	ՀԱՆՐԱԳՈՒՄԱՐԸ	*10690*	*8068*	*33328*	*30825*	*44018*	*38893*

ՀԱԱ Ֆ. Պ-125, ցուցակ 1, գործ 14, թթ. 68-69:

Ալեքսանդրապոլի գավառի ժողովրդագրական
դրությունն ըստ դավանանքի

փաստաթուղթ 3

№	ըստ դավանանքի	քաղաքում		գավառում		ընդամենը	
		ար.	իգ.	ար.	իգ.	ար.	իգ.
1	ուղղափառներ	233	245	286	298	519	543

[6] *Հայ-առաքելականներ և հայ-կաթոլիկներ բաժիններում «ազնվական» հասկացության տակ նկատի չունենք «ժառանգական ազնվականությունը»: Ազնվականի տիտղոս գավառում գերազանցապես շնորհվել է ցարական իշխանություններին սրևէ ծառայություն մատուցելու դիմաց:*

2	ռուս աղանդավորականներ	67	57	564	568	631	625
3	հայ-առաքելականներ	8060	7238	29023	26855	37224	34109
4	հայ-կաթոլիկներ	140	119	1543	1436	1683	1555
5	հրեաներ	18	19	---	---	18	19
6	մահմեդականներ (շիա, սունի)	261	200	957	906	1218	1106
7	եզդիներ (արևապաշտ)	---	---	943	747	943	747
	Ընդամենը	*8920*	*7894*	*33316*	*30810*	*42236*	*38704*

ՀԱԱ Ֆ. Պ-125, ցուցակ 1, գործ 14, թ. 72:

Ծնվածների թիվն Ալեքսանդրապոլի գավառում
ըստ դավանանքի 1865թ.

փաստաթուղթ 4

№	ըստ դավանանքի	քաղաքում		գավառում		ընդամենը	
		ար.	իգ.	ար.	իգ.	ար.	իգ.
1	*Ուղղափառներ*						
	օրինածին	12	13	9	13	21	26
	ապօրինածին	---	---	---	---	---	---
2	*Ռուս աղանդավորականներ*						
	օրինածին	5	9	18	17	23	26
	ապօրինածին	---	---	---	---	---	---
3	*Հայ-առաքելականներ*						
	օրինածին	378	325	1119	1032	1497	1357
	ապօրինածին	1	---	---	---	1	---
4	*Հայ-կաթոլիկներ*						
	օրինածին	6	9	74	56	80	65
	ապօրինածին	---	---	---	---	---	---
5	*Հրեաներ*						
	օրինածին	2	2	---	---	2	2
	ապօրինածին	---	---	---	---	---	---
6	*Մահմեդականներ (շիա, սունի)*						
	օրինածին	18	12	52	48	70	60
	ապօրինածին	---	---	---	---	---	---
7	*Եզդիներ (արևապաշտ)*						
	օրինածին	---	---	28	27	28	27
	ապօրինածին	---	---	---	---	---	---
	Ընդամենը	*422*	*370*	*1300*	*1193*	*1722*	*1563*

ՀԱԱ Ֆ. Պ-125, ցուցակ 1, գործ 14, թ. 73-75:

Ամուսնությունների թիվն Ալեքսանդրապոլի գավառում
ըստ դավանանքի

փաստաթուղթ 5

№	ըստ դավանանքի	քաղաքում	գավառում	ընդամենը
1	ուղղափառ	4	5	9
2	ռուս աղանդավորական	2	3	5
3	հայ-առաքելական	151	491	642
4	հայ-կաթոլիկ	3	9	12
5	հրեա	---	---	---
6	մահմեդական (շիա, սունի)	4	12	16
7	եզդիներ (արևապաշտ)	---	8	8
	Ընդամենը	*164*	*528*	*692*

ՀԱԱ Ֆ. Պ-125, ցուցակ 1, գործ 14, թ. 76:

Շինությունների թիվն Ալեքսանդրապոլ քաղաքում և համանուն գավառում

փաստաթուղթ 6

№		քաղաքում		գավառում		ընդամենը	
		քարից	փայտից	քարից	փայտից	քարից	փայտից
1	*Բնակելի տներ*						
	պետական	---	---	2	---	2	---
	եկեղեցական	5	---	7	---	12	---
	հանրային	1	---	3	---	4	---
	սեփական	2192	---	6695	137	8887	137
2	*Ոչ բնակելի պահեստներ և այլն*						
	պետական	---	---	---	---	---	---
	եկեղեցական	2	---	---	---	2	---
	հանրային	---	---	---	---	---	---
	սեփական	15	---	---	---	15	---
3	*Կրպակներ*						
	պետական	---	---	---	---	---	---
	եկեղեցական	60	---	---	---	60	---
	հանրային	---	---	---	---	---	---
	սեփական	263	---	63	19	326	19
	Ընդամենը	*2538*	---	*6770*	*156*	*9308*	*156*

ՀԱԱ Ֆ. Պ-125, ցուցակ 1, գործ 14, թթ. 77-78:

Ալեքսանդրապոլի գավառի անասնապահությունը

փաստաթուղթ 7

1. կով, ցուլ, գոմեշ-----------40590
2. ոչխար------------------------65170
3. այծ---------------------------19332
4. ուղտ-------------------------2
5. էշ--------------------1380
6. խոզ--------------------480
7. ձի---------------------5207

Ընդամենը---------132159

ՀՀ ԱԱ Ֆ. Պ-125, ցուցակ 1, գործ 14, թ. 79:

АРХИВНЫЕ ДОКУМЕНТЫ О ДЕМОГРАФИИ АЛЕКСАНДРОПОЛЬСКОГО УЕЗДА 50-60гг. XIXв.

Резюме

А. Айрапетян

Представленные вниманию читателей первые 5 из 12 документов относятся к камеральной регистрации Александропольского уезда Ереванской губернии 1852г., а следующие 7-докладные начальника Александропольского уезда, представленные статистическому комитету Ереванской губернии. Будучи классифицированы в хронологическом порядке, документы предусмотрены для специалистов-историков и широкого круга читателей.